

بررسی میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود در دوره راهنمایی و

متوسطه شهرستان شهرضا

نوشته شهرام اسدی

کارشناس ارشد مدیریت دولتی

معرفی مقاله

خانواده کوچک‌ترین اما اساسی‌ترین واحد اجتماعی و اثربخش‌ترین عامل تربیت است.

در نظام آموزش و پرورش کشور در طول سال تحصیلی برنامه‌های آموزشی با عنوان «آموزش خانواده» برای اولیای دانش‌آموزان اجرا می‌شود. هدف اصلی این برنامه‌ها اصلاح، بهبود یا تغییر نگرش‌ها و باورهای والدین نسبت به مسائل و شیوه‌های تربیتی فرزندان و در نتیجه، ایجاد هماهنگی و همکاری بیش‌تر بین خانه و مدرسه است.

به منظور سنجش میزان تأثیر برنامه‌های آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود، نویسنده مقاله تعداد ۱۲۰ نفر از والدین دانش‌آموزان دوره‌های راهنمایی تحصیلی و متوسطه شهرستان شهرضا از توابع استان اصفهان را مورد مطالعه و بررسی قرار داده است.

نتایج تحقیق حاکی از این است که بین آموزش خانواده و ارتقای

آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی والدین، بهبود راهنمایی تحصیلی، هدایت دینی و اخلاقی فرزندان و شیوه‌های مناسب روابط خانوادگی، رابطه معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود در بین والدین آموزش دیده بیش‌تر از والدین آموزش ندیده است. این تفاوت در بین دانش‌آموزان دورهٔ راهنمایی تحصیلی کم‌تر و در بین والدین دانش‌آموزان دورهٔ متوسطه بیش‌تر است.

فصلنامه،

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مقدمه

خانواده کوچک‌ترین و اساسی‌ترین واحد اجتماعی است که هر یک از افراد جامعه در آن متولد می‌شود و تربیت و پرورش می‌یابد. در این میان، نقش پدر و مادر در تربیت فرزند بسیار مهم و تعیین‌کننده است؛ زیرا والدین اولین شکل دهندگان و معماران شخصیت فرزند خود هستند. بنابراین، آموزش دادن والدین در زمینه مسائل تربیتی موجب می‌گردد که آنان محیط مناسب‌تری برای رشد و شکوفایی استعدادهای بالقوه فرزندان خود فراهم‌کنند. این امر نیز پیشرفت و بالندگی افراد خانواده و جامعه را در پی خواهد داشت. (ثابتی، ۱۳۷۶)

در تربیت فرزندان، خانواده اهمیت و جایگاه مشخصی دارد اما آن‌چه در این جا مطرح می‌گردد، این است که چگونه می‌توان این نهاد مقدس را به معنای حقیقی خود - آن‌طور که شایسته است - برای فرزندان و سایر اعضای خانواده آماده و مجهز کرد. در جواب باید اذعان داشت که بهترین راه و ابزار دستیابی به این هدف، آموزش دادن به افراد خانواده، به خصوص والدین محترم است.

با توجه به تحولات بسیاری که در جوامع ایجاد شده، سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان جمهوری اسلامی ایران به منظور پیش‌گیری از آسیب‌های خانوادگی و اجتماعی درصدد آموزش اولیا برآمده است. این آموزش‌ها که چندین سال است به صورت مدون اجرا شده و ادامه یافته است. توسط صاحب‌نظران و کارشناسان امر مورد تجدید نظر قرار گرفته و به صورت طرح جامع آموزش اولیا درآمده است. (ثابتی، ۱۳۷۷)

به هر حال، تحقیقات نشان می‌دهد که آموزش خانواده به مراتب بیش از تنظیم و تصویب قوانین، در ایجاد نگرش مثبت و تغییر طرز تلقی افراد و رفتار آن‌ها مؤثر خواهد بود. بر این اساس، آموزش خانواده حقیقی از حقوق خانواده‌ها در نظر گرفته می‌شود که برای دستیابی به آن و تحقق هر چه بیش‌تر فرهنگی هر ملت لازم است. (شاهمرادی، ۱۳۷۸)

برگزاری کلاس‌های آموزش خانواده تغییر برنامه ریزی شده‌ای است که هدف آن نزدیک کردن روش‌های تربیتی و آموزش والدین و مربیان و در نهایت، ایجاد تغییر در رفتارهای آنان است. با توجه به سطوح تغییر، هدف این تحقیق بررسی میزان تغییر در سطوح دانش، نگرش و رفتار فردی والدین می‌باشد. کلاس‌های آموزش خانواده نیز به عنوان ابزار تغییر در نظر گرفته می‌شود. برنامه آموزش خانواده در مدارس راهنمایی و متوسطه طبق برنامه‌ریزی سازمان مرکزی انجمن اولیا و مربیان و ارائه طرح آموزش خانواده از طرف شورایی مرکب از استادان دانشگاه و مسؤولان انجمن مرکزی صورت می‌گیرد. با توجه به اهداف طرح آموزش خانواده، انجمن اولیا و مربیان کتاب‌های «خانواده

و فرزندان در دوره راهنمایی تحصیلی» و «خانواده و فرزندان در دوره دبیرستان» را از طریق استادان طرح جامع آموزش خانواده تألیف و برای تدریس در کلاس‌های آموزش خانواده به میزان ۱۴ ساعت منتشر ساخت.

در این تحقیق، تغییر رفتار والدین صرفاً در محدوده دو کتاب معرفی شده، توسط استادان بررسی می‌شود و با توجه به تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار، سؤال‌هایی براساس محتوای این دو کتاب در نظر گرفته شده است.

تلاش بر این است که در مقاله حاضر میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود توصیف، سنجش و تبیین شود.

مروری بر ادبیات تحقیق

تحقیقات متعدد نشان می‌دهد که پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزانی که والدین آن‌ها افرادی آگاه آموزش دیده‌اند و بهتر به راهنمایی آنان می‌پردازند، بیش تر است. در تحقیقی که «لیتل»^۱ و همکارانش (۱۹۷۳) انجام داده‌اند، تفاوت دانش‌آموزان از لحاظ سن، سطح تحصیلات والدین و پایداری خانوادگی آن‌ها مورد بررسی قرار گرفته است. محققان به این نتیجه رسیده‌اند که پیشرفت کودکانی که والدین با سواد و آموزش دیده داشته‌اند، بیش تر بوده است.

تحقیق دیگری در زمینه روش‌های تربیتی والدین و پیشرفت تحصیلی فرزندان توسط «ریموند کتل»^۲ و «دیلمن بارتن»^۳ انجام شده است. هدف این تحقیق، بررسی این نکته بوده که آیا رفتار والدین در پیشرفت تحصیلی فرزندان مؤثر است یا نه. نتیجه کلی تحقیق این است که اولاً رفتار والدین با فرزندان در قدرت‌های شناختی از جمله پیشرفت تحصیلی مؤثر است. ثانیاً سخت‌گیری و محبت بیش از حد والدین به فرزندان، موجب عقب ماندگی تحصیلی آن‌ها می‌شود. (آرمند، ۱۳۷۲)

در یک بررسی دیگر با عنوان «عوامل مؤثر در جذب اولیا به کلاس‌های آموزش خانواده در شهر یزد» موانع حضور مؤثر آنان در کلاس‌های آموزش خانواده بررسی شده است. (صافی، ۱۳۷۷)

هرتل^۴ محققی که سیزده سال در زمینه انجمن‌های اولیا و مربیان و کارایی آن در اروپا تحقیقات وسیعی انجام داده و به نتایج قابل توجهی رسیده است، ضمن مصاحبه با اولیای دانش‌آموزان در زمینه جلسات آموزش خانواده سؤال‌هایی مطرح کرد. در تحلیل پاسخ‌های اولیا مشخص شد که اکثر آنان مایل‌اند از طریق شرکت در این قبیل جلسات از وضع تحصیلی و اجتماعی فرزندان خود مطلع گردند اما ظاهراً از این که محتوای این

جلسات صرفاً آموزشی است، چندان راضی نیستند و ترجیح می‌دهند در این نوع گردهمایی‌ها، مسائل مربوط به رشد عاطفی و اجتماعی فرزندان نیز مطرح گردد. یکی از انتظارات والدین از انجمن‌های اولیا و مربیان این است که مدیر مدرسه قبلاً موضوع صحبت و دستور جلسه را به اطلاع آنان برساند تا با آمادگی بیش‌تری در جلسات حضور یابند. عده‌ای از اولیا پیشنهاد کرده بودند که در برخی از جلسه‌ها فرزندان آنان نیز حضور داشته باشند تا در جریان تبادل نظریات اولیا و مربیان خود قرار گیرند. (بازرگان، ۱۳۷۷)

طی یک بررسی، کاستی‌ها و راه‌های آموزش خانواده مورد مطالعه قرار گرفته و به عواملی مانند عدم تشکیل کلاس‌ها در روستا، نبود مدرّس تمام وقت، نبود بودجه معین برای تأمین حق‌التدریس مدرسان نبود فضای آموزشی برای بزرگسالان و... اشاره شده است. (تیموری، ۱۳۷۶)

آن چه در تحقیقات داگلاس^۵ مورد توجه قرار گرفته و از اهمیت زیادی برخوردار است، تأثیر علاقه والدین و نگرش حمایت‌کننده آن‌ها در تحصیل فرزندان می‌باشد. نگرش مثبت والدین نسبت به تحصیل فرزندان و تشویق و حمایت آن‌ها معنای خاصی دارد و نکته جالب این که این نوع نگرش از سطح تحصیلات والدین نشأت نمی‌گیرد. (پاشالیچ، ۱۳۷۵)

طی مطالعه‌ای که در سال ۱۳۷۴ روی ۵۷۳ نفر نوجوان دختر و پسر دبیرستانی انجام شده است، آنان به این پرسش که به چه نوع کمک و راهنمایی از طرف بزرگسالان نیاز دارند، پاسخ‌های زیر را داده‌اند.

گوش دادن، سعی در درک و شناخت، پذیرش احساسات، تشویق آنان به حل مشکل، پایه‌ریزی اعتقادات مذهبی، کمک به رشد استعدادها. (نوابی نژاد، ۱۳۷۸)

اهداف تحقیق

۱. ارزیابی تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین مرد و زن آموزش دیده در دوره‌های راهنمایی و متوسطه و مقایسه آن با تغییر رفتار والدین مرد و زن آموزش ندیده در همان دوره‌ها.
۲. بررسی تأثیر آموزش خانواده بر ارتقای آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی والدین براساس ویژگی‌های سنی فرزندان.
۳. بررسی تأثیر آموزش خانواده بر بهبود راهنمایی تحصیلی فرزندان.
۴. ارزیابی تأثیر آموزش خانواده بر هدایت دینی و اخلاق فرزندان.
۵. ارزیابی تأثیر آموزش خانواده بر شیوه‌های مناسب روابط خانوادگی.

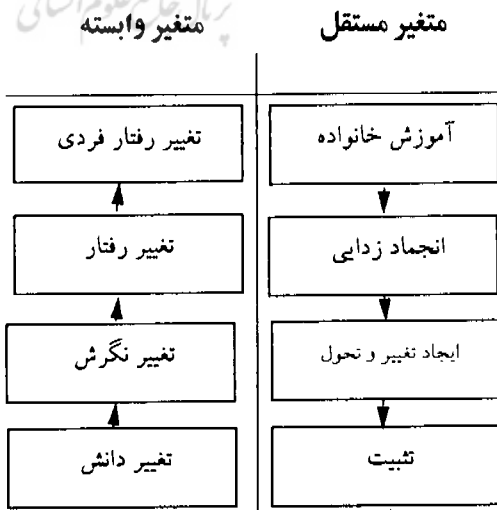
۶. ارزیابی تأثیر آموزش خانواده بر واگذاری مسؤلیت به فرزندان.

فرضیات اصلی تحقیق

فرضیات اصلی براساس محتوای کتب تدریس شده در جلسات آموزش خانواده تدوین شده است.

۱. آیا بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص ارتقای آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی تفاوتی وجود دارد؟
 ۲. آیا بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص بهبود راهنمایی تحصیلی فرزندان تفاوتی وجود دارد؟
 ۳. آیا بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص هدایت دینی و اخلاقی فرزندان تفاوتی وجود دارد؟
 ۴. آیا بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص آشنایی با شیوه‌های مناسب خانوادگی تفاوتی وجود دارد؟
 ۵. آیا بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا و مربیان و فرزندان تفاوتی وجود دارد؟
 ۶. آیا بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص واگذاری مسؤلیت به فرزندان تفاوتی وجود دارد؟
- نمودار زیر نمای کلی تحقیق را نشان می‌دهد.

- هدایت دینی و اخلاقی فرزندان
- ایجاد روابط صمیمی بین اولیا، فرزندان و مربیان
- واگذاری مسؤلیت کارها به فرزندان
- هدایت تحصیلی فرزندان
- برخورد مناسب با فرزندان
- براساس ویژگی‌های سنی
- تحکیم روابط خانوادگی

روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش شبه تجربی است؛ بدین صورت که والدین دانش‌آموزان دوره‌های راهنمایی و متوسطه که در جلسات آموزش خانواده شرکت و کارت پایان دوره دریافت کرده‌اند، در گروه تجربی و والدینی که در جلسات آموزش خانواده شرکت نکرده‌اند، در گروه کنترل قرار گرفتند و پس از انتخاب تصادفی نمونه از هر گروه آزمون به عمل آمد. نمره‌های این آزمون که سؤال‌های آن براساس محتوای مطالب و سرفصل‌های ارائه شده در جلسات آموزش خانواده توسط مدرسان طرح گردیده و والدین دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده به آن پاسخ داده‌اند، اساس و مبنای تحلیل‌های آماری در این تحقیق قرار گرفت.

جامعه مورد بررسی

کلیه والدین دانش‌آموزان دوره‌های راهنمایی و متوسطه شهرستان شهرضا در سال تحصیلی ۱۳۷۷-۷۸ جامعه آماری تحقیق را تشکیل می‌دهند.

حجم نمونه

چون در این تحقیق از روش شبه تجربی استفاده شده است، حجم نمونه ما ۱۲۰ نفر از والدین دانش‌آموزان دوره‌های راهنمایی و متوسطه می‌باشد. در هر دوره، ۶۰ نفر از والدین آموزش دیده در گروه آزمایش و ۶۰ نفر از والدین آموزش ندیده در گروه کنترل قرار گرفتند. در هر دو گروه آزمایش و کنترل ۳۰ نفر پدر و ۳۰ نفر مادر قرار دارند که در جمع ۱۲۰ نفر در هر دوره می‌باشند. پس از انتخاب تصادفی مدارس راهنمایی و متوسطه به‌عنوان نمونه، والدین دانش‌آموزان آموزش دیده و آموزش ندیده نیز به صورت تصادفی ساده و براساس دفتر آمار دانش‌آموزان انتخاب شدند.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها

روش جمع‌آوری اطلاعات کتابخانه‌ای و میدانی و ابزار اندازه‌گیری در این پژوهش پرسش‌نامه است. سؤالات پرسش‌نامه (مشتمل بر ۲۱ سؤال) براساس محتوای کتب تدریس شده در جلسات آموزش خانواده طرح‌ریزی گردید و از نوع بسته پاسخ ۳ گزینه‌ای است که یکی از آن‌ها پاسخ صحیح می‌باشد. تعداد پاسخ‌های صحیح و غلط هر یک از پاسخ‌گویان در خصوص هر یک از ابعاد فرضیه‌ها، بر اساس تعداد سؤال‌های مطروحه در هر بعد محاسبه گردید. در عین حال به منظور این که سؤالات پرسش‌نامه بیش تر قابل فهم و بر اساس

محتوای مواد درسی باشد، در ابتدا با چند نفر از مدرسان و دست‌اندرکاران کلاس‌های آموزش خانواده مصاحبه‌هایی به عمل آمد و نتایج حاصل از آن در طرح سؤالات مورد توجه قرار گرفت.

برای سنجش اعتبار پرسش‌نامه از روش تصنیف یا دو نیمه کردن استفاده شد. این ضریب برابر با ۸۸ درصد است که در سطح $\alpha = 0.05$ معنادار می‌باشد و از اعتبار نسبتاً بالای ابزار اندازه‌گیری حکایت می‌کند.

روش‌های تحلیل اطلاعات

برای تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پرسش‌نامه، از روش‌های تحلیل آمار توصیفی، نظیر میانگین، میانه، مد و انحراف استاندارد بهره گرفته شد. برای آزمون فرضیه‌ها نیز آزمون‌های کالموگراف - اسمیرونف^۷، کروسکال - والیس^۸ و U مان - ویتنی^۹ مورد استفاده قرار گرفتند.

یافته‌های تحقیق

جدول شماره ۱: مقایسه میانگین رتبه ابعاد آموزش خانواده در دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده مربوط به فرضیه‌های ۱-۶

P	Z	آموزش دیده	آموزش ندیده	ابعاد آموزش خانواده	ردیف
		میانگین رتبه	میانگین رتبه		
/۰۰۰۰	-۵/۱۵۷۴	۶۹/۰۳	۴۱/۲۳	ارتقای آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی	۱
/۰۰۰۰	-۵/۲۹	۷۰/۹۴	۳۹/۳۵	بهبود راهنمای تحصیلی فرزندان	۲
/۰۰۰۲	-۳/۷۱۴	۶۵/۷۵	۴۴/۴۵	هدایت دینی و اخلاقی فرزندان	۳
/۰۰۰۰	-۵/۳۰۰۲	۷۰/۴۱	۳۹/۸۷	شیوه‌های مناسب روابط خانوادگی	۴
/۰۰۰۰	-۴/۷۱۴۶	۶۷/۳۱	۴۲/۹۱	تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا، مربیان و فرزندان	۵
/۰۰۰۰	-۴/۱۰۸۷	۶۶/۵۶	۴۳/۶۵	واگذاری مسؤلیت به فرزندان	۶

بر اساس آزمون U مان - ویتنی با توجه به این که Z محاسبه شده در خصوص «ارتقای آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی - بهبود راهنمای تحصیلی فرزندان - هدایت دینی و اخلاقی

فرزندان - شیوه‌های مناسب روابط خانوادگی - تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا، مربیان و فرزندان - واگذاری مسؤلیت به فرزندان» در سطح $P < 0.05$ معنادار بوده است، بین میانگین رتبه نمرات والدین آموزش دیده و آموزش ندیده تفاوت وجود دارد. به عبارت دیگر، میانگین رتبه نمرات والدین آموزش دیده از والدین آموزش ندیده بیش تر بوده است. پس، میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین نسبت به فرزندان خود در بین والدین آموزش دیده از والدین آموزش ندیده بیش تر است و فرضیه‌های اول تا ششم تأیید می‌شود.

جدول شماره ۲: مقایسه میانگین رتبه ابعاد آموزش خانواده در دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده در دوره راهنمایی

ردیف	ابعاد آموزش خانواده	آموزش ندیده میانگین رتبه	آموزش دیده میانگین رتبه	Z	P
۱	ارتقای آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی	۱۸/۱۷	۲۱/۵۳	-۱/۰۸۰۶	/۲۷۹۹
۲	بهبود راهنمای تحصیلی فرزندان	۱۸/۱۵	۲۱/۵۷	-۱/۰۰۵۳	/۳۱۴۷
۳	هدایت دینی و اخلاقی فرزندان	۲۰/۴۶	۱۸/۰۳	-۷/۰۲۹	/۴۸۲۱
۴	شیوه‌های مناسب روابط خانوادگی	۱۸/۳۵	۲۱/۲۷	-۸۲۲۱	/۳۹۹۷
۵	تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا، مربیان و فرزندان	۱۹/۵۴	۱۹/۴۳	-۰/۰۲۱۹	/۹۶۶۶
۶	واگذاری مسؤلیت به فرزندان	۱۹/۹۳	۱۸/۸۳	-۳۲۷۲	/۷۴۳۴

بر اساس آزمون مان - ویتنی با توجه به این که Z محاسبه شده در خصوص «ارتقای آگاهی‌ها و دانسته‌های تربیتی - بهبود راهنمای تحصیلی فرزندان - هدایت دینی و اخلاقی فرزندان - شیوه‌های مناسب روابط خانوادگی - تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا، مربیان و فرزندان - واگذاری مسؤلیت به فرزندان» در سطح $P < 0.05$ معنادار نمی‌باشد، بین میانگین رتبه نمرات والدین دوره راهنمایی تفاوت وجود ندارد. به عبارت دیگر، آموزش خانواده بین والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در خصوص ابعاد شش گانه تفاوت قابل ملاحظه‌ای ایجاد نکرده است. بنابراین، فرضیه یاد شده رد می‌شود؛ یعنی، بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و ندیده در دوره راهنمایی در خصوص ابعاد شش گانه، تفاوتی وجود ندارد.

جدول شماره ۳: مقایسه میانگین رتبه ابعاد آموزش خانواده در دو گروه آموزش دیده و آموزش ندیده در دوره متوسطه

P	Z	آموزش ندیده		ابعاد آموزش خانواده	ردیف
		میانگین رتبه	میانگین رتبه		
/۰۰۰۰	-۵/۷۱۱۹	۴۷/۵۳	۲۱/۹۵	ارتقای آگاهی ها و دانسته های تربیتی	۱
/۰۰۰۰	-۵/۸۷۷۹	۴۸/۵۱	۲۰/۷۵	بهبود راهنمای تحصیلی فرزندان	۲
/۰۰۰۰	-۵/۰۹۴۲	۴۶/۷۶	۲۲/۸۹	هدایت دینی و اخلاقی فرزندان	۳
/۰۰۰۰	-۵/۵۵۳۱	۴۷/۶۸	۲۱/۷۷	شیوه های مناسب روابط خانوادگی	۴
/۰۰۰۰	-۶/۰۷۹۸	۴۸/۱۷	۲۱/۱۷	تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا، مربیان و فرزندان	۵
/۰۰۰۰	-۵/۰۷۳۹	۴۶/۳۳	۲۳/۴۱	واگذاری مسؤلیت به فرزندان	۶

بر اساس آزمون مان - ویتنی با توجه به این که Z محاسبه شده در خصوص «ارتقای آگاهی ها و دانسته های تربیتی - بهبود راهنمای تحصیلی فرزندان - هدایت دینی و اخلاقی فرزندان - شیوه های مناسب روابط خانوادگی - تحکیم رابطه صمیمی بین اولیا، مربیان و فرزندان - واگذاری مسؤلیت به فرزندان» در سطح $P < 0/05$ معنادار بوده است، بین میانگین رتبه نمرات والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در دوره متوسطه تفاوت وجود دارد. بر این اساس، میانگین رتبه نمرات والدین آموزش دیده از والدین آموزش ندیده بیش تر بوده است. پس این فرضیه تأیید می شود؛ یعنی، بین میزان تأثیر آموزش خانواده بر تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در دوره متوسطه در خصوص ابعاد شش گانه تفاوت وجود دارد.

با توجه به اهمیت آموزش در زندگی به طور اعم و آموزش خانواده به طور اخص پیشنهادهای زیر در جهت بهتر برگزار شدن کلاس های آموزش خانواده ارائه می گردد.

۱- نظریه اهمیت و تأثیر آموزش خانواده بر والدین و با توجه به موضوعات مطرح شده توسط مدرسان، بهتر است در این جلسات در خصوص مسائل مالی به طور مستقیم با اولیا صحبتی نشود تا آموزش اثر بخشی خود را داشته باشد.

۲- بهتر است در مورد نحوه و شرایط برگزاری کلاس های آموزش خانواده در دوره راهنمایی تجدید نظر شود و موانع و مشکلاتی که در مسیر اجرای این دوره ها وجود دارد، شناسایی و توسط مسؤلان مرتفع گردد. در غیر این صورت، آموزش خانواده در این دوره

کارایی لازم را نخواهد داشت.

۳- براساس نتایج تحقیق، چون آموزش خانواده در دوره‌های راهنمایی تحصیلی و متوسطه در مجموع در تغییر رفتار والدین آموزش دیده در خصوص ابعاد شش‌گانه تأثیر زیادی داشته است، پیشنهاد می‌شود از مدرسان و استادان مجرب، کارآموده، متخصص و باتجربه در این کلاس‌ها استفاده شود.

۴- اهمیت و ضرورت آموزش خانواده و تأثیر آن در افزایش دانستنی‌های تربیتی، آموزشی و دینی والدین، وحدت رویه‌ای را بین سازمان‌هایی که به برپایی این کلاس‌ها کمک می‌کنند می‌طلبد تا از تناقض‌گویی مدرسان جلوگیری شود. در ضمن، جهت بالابردن آگاهی‌های والدین نقش صدا و سیما می‌تواند کارساز باشد.

۵- به منظور تأثیر گذاری مطلوب‌تر، ابعاد شش‌گانه آموزش خانواده در تغییر رفتار والدین، بهتر است برای تدریس در کلاس‌ها به جای روش سخنرانی از شیوه پرسش و پاسخ و بحث گروهی استفاده شود. بهره‌گیری از کتب، نشریات و فیلم‌های آموزشی می‌تواند بر جذابیت این کلاس‌ها بیفزاید. البته لازمه این فعالیت‌ها تداوم جلسات آموزش خانواده و افزایش زمان لازم برای این دوره‌هاست.

۶- مسؤلان جهت استفاده پدران از کلاس‌های آموزش خانواده برنامه‌ریزی‌های مفید و تبلیغات مناسب را به عمل آورند تا انگیزه لازم در آن‌ها ایجاد شود و والدین مرد همراه با والدین زن و با شور و اشتیاق در این برنامه‌ها شرکت کنند.

۷- پیشنهاد می‌شود قبل از برگزاری برنامه آموزشی، مسؤلان برای سؤال‌های زیر پاسخ دقیق پیدا کنند:

- چرا آموزش گروهی والدین ضرورت دارد؟

- طول جلسه آموزش چه قدر باید باشد؟

- چه نوع برنامه یا روش کاری باید مورد استفاده قرار گیرد؟ آن‌ها پس از یافتن جواب‌های قانع‌کننده، می‌توانند مراحل آموزش (بررسی و تعیین نیازها - طرح برنامه به منظور ارضای نیازها - معرفی و شناسایی برنامه - تشکیل گروه آموزش والدین) را دقیقاً اجرا کنند.

۸- از آموزش صرفاً نظری (تئوریک) در جلسات آموزش خانواده پرهیز گردد و سعی بر این باشد که یادگیری مورد انتظار به صورت عملکرد برای والدین روشن و از آنان خواسته شود در زمینه عملکرد مورد نظر به فعالیت و تمرین پردازند و مشکل احتمالی خود را بیان کنند.

۹- مدرسان مطالبی را که به والدین آموزش می‌دهند، به نحوی با تجربیات زندگی آنان مربوط سازند و از آموزش صرف و بدون ارتباط با تجربیات روزمره زندگی - به خصوص

در آموزش‌های دوره راهنمایی تحصیلی - بپرهیزند؛ زیرا در این صورت، والدین به دلیل عدم کاربرد مطالب آموزشی به اهمیت آن‌ها پی نخواهند برد.

۱۰- مدرسان بهتر است با توجه به موضوعات مورد بحث، موقعیت والدین را به طور عام و خاص در خصوص راهنمایی فرزندانشان در امور تحصیلی برای آن‌ها روشن کنند و از این طریق آنان و به خصوص پدران را از اهمیت فعالیت‌هایشان و تأثیرات همکاری و شرکت در جلسات آموزشی آگاه سازند.

۱۱- بر اساس یافته‌های تحقیق، چون بین میزان آگاهی والدین آموزش دیده و آموزش ندیده و سطح سواد اولیا در خصوص ابعاد مورد بررسی تفاوتی وجود نداشت، مدیران نباید از این نظر بین والدین تفاوتی بگذارند. در این زمینه بعضی از آنان در جلسات آموزشی حتی در مورد تقسیم نگاه شما بین حضار نیز به قضاوت می‌پردازند.

۱۲- پیشنهاد می‌شود والدینی که به طور مستمر در این جلسات شرکت می‌کنند، علاوه بر دریافت گواهی‌نامه، مورد تشویق مدیران و مسؤولان آموزش و پرورش قرار گیرند یا در صورت وجود امکانات لازم، در جشن‌ها و مناسبت‌های گوناگون از آنان دعوت به عمل آید و هدیه‌ای به رسم یادبود به آنان تقدیم شود.

با توجه به نتایج به دست آمده و مطالعات جانبی و مصاحبه با دست‌اندرکاران کلاس‌های آموزش خانواده و بر اساس پیشنهادها و نظریات والدین که از پرسش‌نامه‌ها به دست آمده است، محورهای زیر را می‌توان علت عدم تفاوت در تغییر رفتار والدین آموزش دیده و آموزش ندیده در دوره راهنمایی تحصیلی تلقی کرد:

- الف: کمبود انگیزه برای والدین جهت شرکت در کلاس‌های آموزش خانواده.
- ب: سخنرانی‌های پراکنده و سازمان‌دهی نشده برخی از مدرسان و استفاده زیاد از روش سخنرانی و فعال نبودن اولیا در جریان آموزش.
- پ: تبلیغ ضعیف بعضی مدیران در زمینه اهمیت و ضرورت آموزش خانواده و تلاش در جهت اجرای بخشنامه‌های انجمن اولیا و مربیان به صورت صوری و عدم احساس مسؤولیت مدیر و بی‌علاقه بودن او به فعالیت‌های انجمن و جلسات آموزش خانواده.
- ت: مناسب نبودن ساعات تشکیل کلاس و دغدغه والدین برای خانه یا فرزندانشان کوچک.
- ث: دیده می‌شود که مدارس دوره‌های مختلف که در جوار یک دیگر قرار دارند، با هماهنگی مسؤولان به برگزاری جلسات آموزش خانواده به صورت مشترک اقدام می‌کنند. این امر برای مدرسان مشکلاتی به وجود می‌آورد و در نهایت، باعث می‌شود که کلاس‌ها اثر بخشی خود را از دست بدهند. از طرف دیگر، تعداد زیاد اولیای شرکت‌کننده در کلاس‌های آموزش خانواده مطلوب نیست.

● ج: نبود مکان مناسب برای تشکیل این کلاس‌ها.
امید است با رعایت نکات یاد شده، انگیزه لازم برای کلیه والدین فراهم شود تا از کلاس‌های آموزش خانواده به شکل مناسب استفاده کنند.

پی نوشت‌ها:

1. Little
2. R.B.Cattell
3. Dielman Barton
4. Herctel
5. Douhlas
6. Split - half
7. Kolomohovov - Smirono
8. Krusdal - Wallis
9. Mann - Whitney u

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع

- آرمند، محمد؛ نقش خانواده در پیشرفت تحصیلی فرزندان، مجله پیوند، شماره ۱۶۸، مهر ۷۲، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- احمدی، علی اصغر؛ اصول تربیت، مجله پیوند، شماره ۲۲۴، خرداد ۷۷، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- بازرگان، زهرا؛ دگرگونی در روابط میان اولیا و مربیان، مجله پیوند، شماره ۲۲۲، فروردین ۷۷، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- به پژوه، احمد؛ خانواده و فرزندان، ۱۳۷۸، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- پاشالیچ، آویله؛ محیط خانواده و عملکردهای تحصیلی فرزندان، مجله پیوند، شماره ۱۹۹، اردیبهشت ۷۷، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- تقی زاده، غفور؛ خط مشی تغییر در آموزش خانواده، مجله پیوند، شماره ۲۰۱، تابستان ۷۵، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- تیموری، کاوه؛ آموزش خانواده، کاستی‌ها و راه‌حل‌ها، مجله پیوند، شماره ۲۱۰، فروردین ۷۶، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- تیموری، کاوه؛ استمرار آموزش خانواده، مجله پیوند، شماره ۲۰۸، بهمن ۷۵، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- ثابتی، حسن؛ چگونه کلاس‌های آموزش خانواده را جذاب‌تر کنیم؟ مجله پیوند، شماره ۲۲۰، بهمن ۷۶، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- ثابتی، حسن؛ آموزش خانواده و تأثیرات آن، مجله پیوند، شماره ۲۳۲، بهمن ۷۷، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- جمعی از استادان؛ خانواده و فرزندان، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۷۸.
- حسن زاده، سعیده؛ امور تربیتی، تهران، انتشارات وزارت آموزش و پرورش کتاب درسی سال چهارم دانشسراهای تربیت معلم، ۱۳۶۸.
- دوهمن، گانتز؛ آموزش بزرگسالان، مجله پیوند، شماره ۲۴۶، فروردین ۷۹، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- رضائیان، علی؛ مدیریت رفتار سازمانی، انتشارات دانشگاه تهران، ۱۳۷۴.
- رابینز، استیفن؛ مدیریت رفتار سازمانی، مؤسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی، تهران، ۱۳۷۴.
- رشیدپور، مجید؛ تعلیم و تربیت اسلامی، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران، ۱۳۷۲.
- رشید پور، مجید؛ خانواده و فرزندان، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، تهران، ۱۳۷۸.
- سیف، علی اکبر؛ روان‌شناسی تربیتی، نشر آگاه، تهران، ۱۳۷۸.

- سخنرانی وزیر آموزش و پرورش در گردهمایی خانواده و بهره‌وری؛ مجله پیوند، شماره ۲۰۱، تابستان ۷۵، انتشارات انجمن اولیا و مربیان.
- سرمد، زهره؛ روش تحقیق در علوم رفتاری، نشر آگه، تهران، ۱۳۷۶.
- سیگل، سیدنی (۱۳۷۲)؛ آمار غیر پارامتری برای علوم رفتاری، ترجمه یوسف کریمی، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ۱۳۷۲.
- شاهمرادی، نامدار؛ اهمیت و ضرورت آموزش خانواده، مجله پیوند، شماره ۲۳۶، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، خرداد ۱۳۷۸.
- شفیع آبادی، عبدالله؛ فنون تربیت کودک، تهران، انتشارات مهر، ۱۳۷۱.
- صافی، احمد؛ اهمیت و ضرورت آموزش خانواده و نقش مدیران مدارس در این زمینه، مجله پیوند، شماره ۲۲۴، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، خرداد ۱۳۷۷.
- طوسی، محمد علی؛ مشارکت در مدیریت و مالکیت، تهران، انتشارات مرکز آموزش مدیریت دولتی، ۱۳۷۰.
- علاقه بند، علی؛ مقدمات مدیریت آموزشی، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور، ۱۳۷۰.
- کلمز، هریس، کلارک، آمینه و بین، رینولد؛ روش‌های تقویت عزت نفس در نوجوانان، ترجمه پروین علی‌پور، مشهد، انتشارات آستان قدس رضوی، ۱۳۷۳.
- کاکو جویباری، علی اصغر؛ ۲۳ نکته پیرامون آموزش والدین، مجله پیوند، شماره ۱۵۶، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، مهر ۱۳۷۱.
- محمد خانی، کیهان؛ بررسی نگرش والدین دانش‌آموزان شهر تهران در مورد اثر بخشی برنامه‌های آموزش خانواده، مجله پیوند، شماره ۲۴۶، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، فروردین ۱۳۷۹.
- ملکی، حسن؛ هماهنگی تربیتی میان خانه و مدرسه، مجله پیوند، شماره ۲۳۰، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، آذر ۱۳۷۷.
- میس، سی‌ای (۱۳۷۵)؛ روان‌شناسی مطالعه، ترجمه امیر فرهمند، تهران، انتشارات نشر دانشگاهی، ۱۳۷۵.
- نوابی نژاد، شکوه؛ خانواده و فرزندان، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، ۱۳۷۸.
- واحد تحقیقات انجمن اولیا و مربیان؛ آشنایی با انجمن اولیا و مربیان، تهران، انتشارات دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۴.
- وفادار، صداقت؛ آموزش بعدی از زندگی، مجله پیوند، شماره ۲۲۲، تهران، انتشارات انجمن اولیا و مربیان، فروردین ۱۳۷۷.
- هرسی، پاول، بلانچارد، کنت؛ مدیریت رفتار سازمانی، ترجمه قاسم کبیری، تهران، انتشارات ماجد، ۱۳۷۲.

پدران ارجمند - مادران گرامی

می‌دانید که گسترش و پیشرفت علوم مرهون تحقیقات مستمر است. ما نیز در این راه جهت کمکی ناچیز به پیشرفت علم به انجام پژوهشی دست زده‌ایم. یقیناً پاسخ‌گویی صحیح و دقیق شما به این پرسش‌نامه گروه پژوهش را یاری می‌دهد تا با استفاده از نظریات و نتایج به دست آمده به مسؤولان و کارشناسان در هر چه مفید و پربارتر کردن برنامه‌های آموزش کمک کنند.

با تشکر - گروه تحقیق

الف - اطلاعات کلی:

جنس: زن مرد

میزان تحصیلات: بی سواد خواندن و نوشتن پنجم ابتدایی

سوم راهنمایی دیپلم فوق دیپلم لیسانس و بالاتر

سن: ۲۰-۳۰ سال ۳۰-۴۰ سال ۴۰ سال و بالاتر

فرزند شما در این مدرسه دختر پسر است.

فرزند شما در کدام دوره تحصیلی مشغول به تحصیل است؟

ابتدایی راهنمایی دبیرستان

ب - سؤالات

۱- فرزندان شما بعد از این که از نظر جسمی رشد کافی یافتند:

- الف: باید از حقوق و مزایای همراه با رشد برخوردار گردند.
- ب: باید با آن‌ها همانند قبل به عنوان یک کودک رفتار کنید.
- ج: باید از تظاهر و خودنمایی فرزندان در بزرگسالی جلوگیری کنید.

۲- وظیفه تربیت در خانه بهتر است:

- الف. به عهده مادر باشد.
- ب. به عهده پدر باشد.
- ج. به عهده هر دو باشد.

۳- فرزندان را:

- الف. باید با همکلاسانشان مقایسه کنید.
- ب. باید با افراد فامیل و خواهران و برادران دیگرشان مقایسه کنید.
- ج. باید با خودشان مقایسه کنید.

۴- در ارتباط با تعلق داشتن فرزند شما به گروه همسالان:

- الف. باید چگونگی دوست یابی را به آن‌ها آموزش دهید.
- ب. فرزندان را آزاد می‌گذارید تا دوستان دلخواه خود را انتخاب کنند.

ج. آن‌ها را شدیداً کنترل می‌کنید تا متوجه شوید با چه کسانی رفت و آمد می‌کنند.

۵- برای راهنمایی تحصیلی فرزندتان:

الف. اصرار می‌کنید که فرزندان شما به رشته‌ای خاص بروند.

ب. توانایی‌ها و استعداد آن‌ها را می‌شناسید و با توجه به وضعیت فرهنگی، آنان را راهنمایی می‌کنید.

ج. فرزندان را آزاد می‌گذارید تا هر رشته‌ای را که به آن علاقه‌مندند، انتخاب کنند.

۶- ارائه اطلاعات تحصیلی و شغلی به فرزندان:

الف. از دوره ابتدایی ضرورت دارد.

ب. از دوره راهنمایی ضرورت دارد.

ج. از دوره دبیرستان ضرورت دارد.

۷- شما در مقابل شکست‌های تحصیلی و ضعف درسی فرزند خود، به او چه می‌گویید؟

الف. تو واقعاً ضعیف و ناتوان هستی.

ب. خودت را با دیگران مقایسه کن؛ ببین چه قدر عقب هستی.

ج. اگر تلاش خود را بیش‌تر کنی، موفق خواهی شد.

۸- در مورد سؤالات مذهبی و اخلاقی فرزندان:

- الف. تا حد ممکن به صورت سربسته به آن‌ها جواب می‌دهید.
- ب. به آن‌ها کمک می‌کنید تا جواب سؤالات دینی خود را در کتاب‌ها بیابند.
- ج. پاسخ آن‌ها را به روشنی می‌دهید تا زمینه اعتقادات و عمل به اخلاق در آنان ایجاد شود.

۹- شما در مورد نماز خواندن فرزندان:

- الف. آن‌ها را همانند تشویق به درس خواندن به نماز خواندن هم تشویق می‌کنید.
- ب. وقتی که به سن بلوغ رسیدند، آن‌ها را مجبور به خواندن نماز می‌کنید.
- ج. آن‌ها را وادار می‌سازید که در مساجد نماز بخوانند.

۱۰- والدین باید:

- الف. امور دینی و اخلاقی را با زور و اجبار به فرزندان خود تحمیل کنند.
- ب. در کودکی فرزندان را به ادای فرایض دینی تشویق کنند و در بزرگی سالی آن‌ها را رها سازند تا خود به وظایف دینی خویش عمل کنند.
- ج. رفتارهای دینی و اخلاقی خود را توسعه دهند تا فرزندان از آن‌ها الگو بگیرند.

۱۱- در مورد ازدواج فرزندان:

- الف. صبر می‌کنید تا زمان ازدواج او فرارسد.

- ب. آموزش‌ها و توصیه‌های لازم را به مرور به او ارائه می‌دهید.
- ج. با توجه به شرایط اقتصادی، فرصت بحث درباره این گونه موضوعات را به فرزندان نمی‌دهید.

۱۲- اگر فرزند شما اشتباه یا کار نادرستی انجام داد:

- الف. باید به او بگویید دوست ندارم.
- ب. باید به او بگویید من دیگر مادر یا پدر تو نیستم.
- ج. باید به او بگویید که به چه علت کارش اشتباه و نادرست است.

۱۳- برقراری ارتباط با فرزندان:

- الف. باید رابطه‌ای رسمی و براساس قانون و مقررات باشد.
- ب. باید در هر فرصتی که پیش می‌آید، در جوی دوستانه با فرزندان ارتباط برقرار کرد.
- ج. آن‌ها نباید هر مسأله‌ای را با پدر و مادر در میان بگذارند.

۱۴- "با فرزندان خود دوست شوید" یعنی چه؟

- الف. یعنی با آن‌ها هم صدا و هم‌رنگ شوید و با همه خواسته‌هایشان موافقت کنید.
- ب. یعنی نوجوان را با اصول ارزش‌ها و واقعیت‌ها آشنا سازید و او را هدایت کنید.
- ج. یعنی اگر فرزندان از دستورات شما سرپیچی کردند، گذشت کنید.

۱۵- وقتی کارنامه فرزندان را مشاهده می‌کنید و می‌بینید که نمره او در یک درس کم است:

- الف. او را سرزنش می‌کنید تا در ثلث بعد جبران کند.
- ب. با شناختی که از استعداد تحصیلی فرزند خود دارید، او را به تلاش بیش‌تر دعوت می‌کنید.
- ج. اصلاً به روی خود نمی‌آورید و خون‌سرد هستید.

۱۶- در ایام امتحانات فرزندان:

- الف. مرتباً به آنان گوشزد می‌کنید که امتحان دارند و باید درس بخوانند.
- ب. با فراهم کردن محیط امن و آرامش و برنامه ریزی قبلی کاری می‌کنید که آنان اوغات فراغت هم داشته باشند.
- ج. در ایام امتحانات فرزندان فقط باید درس بخوانند، نباید ورزش و بازی کنند یا به تماشای تلویزیون پردازند.

۱۷- شما زمانی به مدرسه فرزندان می‌روید که:

- الف. امتحانات ثلث به پایان رسیده است.
- ب. درس فرزندان ضعیف شده است.
- ج. به طور منظم با مدرسه او در ارتباط هستید.

۱۸- شما باید:

- الف. در حضور فرزندان معایب معلمان را بیان کنید.

ب. وضعیت نامطلوب درسی فرزندان را به معلمان نسبت دهید.

ج. برای کار و فعالیت معلمان ارزش قائل باشید.

۱۹- اگر فرزند شما بتواند وسایل برقی را تعمیر کند، شما وسیله برقی خراب خود را:

الف. به یک تعمیر کار می دهید.

ب. به فرزند خود جهت تعمیر می دهید.

ج. او را تهدید می کنید که با وسایل برقی بازی نکند.

۲۰- اگر فرزندان شما به وظایف خود عمل نمی کنند، باید:

الف. آن عمل را خودتان انجام دهید تا آنها خجالت بکشند.

ب. در فضایی دوستانه و محرمانه با آنها صحبت می کنید و آنان را از نتایج

اعمالشان آگاه می سازید.

ج. با نگاه و اعمال خود آنها را متوجه وظایفشان می سازید.

۲۱- فرزندان شما باید:

الف. کلیه کارهای داخل و خارج از خانه را انجام دهند.

ب. کارهای داخل و خارج خانه را براساس توانایی خود انجام دهند.

ج. فقط کارهای داخل خانه را با نظارت شما انجام دهند.